

Kvalitu podzemných vôd na Žitnom ostrove ohrozuje nelegálna skládka v Podunajských Biskupiciach aj výstavba diaľnice D4R7.

ALENA TRANČÍKOVÁ: Nielen Žitný ostrov, ale aj bratislavské zdroje pitnej vody sú ohrozené

Ak si pozriete v RTVS dokument Kataríny Začkovej o Žitnom ostrove, či ešte ostatne pitným, prípadne dokument Reportérov o zdrojoch pitnej vody na Žitnom ostrove, nenechá vás to ľahostajnými. Od Aleny Trančíkovej, členky dozornej rady Bratislavskej vodárenskej spoločnosti, poverenej vedením úseku obchodných vzťahov a environmentálnej politiky, som očakával, že moje obavy o pitnú vodu pod Bratislavou a Žitným ostrovom vyvráti alebo potvrdí.

Ak zosumarizujeme ohrozenia pitnej vody na Žitnom ostrove, je to desivý súpis – hnojenie pri poľnohospodárskej výrobe, golfových ihriskách a pestovaní trávnikov, následky bývalých havárií v Slovnafte, problémy so skládkou po bývalej Dimitrovke, pozostatky bombardovania Apolky, výstavba diaľničného obchvatu Bratislavy a R7, výstavba vysokých budov na ľavom brehu Dunaja, ktoré musia mať hlboké základy, skládka Vassal Eko, VD Gabčíkovo – zabudol som na niečo?

Azda len na menšie a nie nevýznamné faktory, ako sú skryté skládky odpadu zakopané kdekade na Žitnom ostrove a ešte plánované veľké farmy zahraničných investorov. Jeden dánsky investor chce tiež postaviť obrovskú prasaciu farmu s niekoľkými tisíckami prasiat, proti ktorej sa už demonštrovalo pred ministerstvom životného prostredia. A na výstavbu pri Šamoríne.

Som laik, ale mám pocit, že zdroje pitnej vody na Žitnom ostrove a sčasti aj v Bratislave, k čomu sa dostaneme neskôr, sú významne ohrozené. Mýlim sa?

Máte, žiaľ, správny pocit, desafročia sa tieto problémy neriešili, kopia sa a v tejto chvíli musíme konštatovať, že to ohrozenie je naozaj vážne.

Na čo čakajú štátne a samosprávne orgány? V reportážnych dokumentoch prevládajú reakcie kompetentných, že situáciu máme pod kontrolou, nič sa nemôže stať...

Naozaj nechápem, na čo čakajú, lebo ich opatrenia by mali byť razantné, minister životného prostredia na otázky podobného typu vždy odpovedal, že tu máme lex Žitný ostrov, nový zákon, ktorý sa prijal na ochranu Žitného ostrova a ostatných chránených vodohospodárskych oblastí, tento zákon však neprináša nič nové, sú tam paragrafy, ktoré boli vyňaté z vodného zákona a poskladané do nového zákona. Je síce pravda, že sú v ňom stanovené oveľa vyššie pokuty za porušenie jeho ustanovení, ale ak sa nič nekontroluje a žiadne pokuty sa naozaj reálne neukladajú, ten zákon je v podstate bezzubý.

Rozmeňme si to trošku na drobné. Máte dostatočné informácie o tom, aká je situácia s podzemnými zdrojmi pitnej vody na Žitnom ostrove? Máte k dispozícii dostatočnú monitorovaciu sústavu?

Osobne si myslím, že sa podzemná voda dostatočne nemonitoruje. Bratislavská vodárenská spoločnosť má vlastné monitorovanie, ktoré musíme robiť zo zákona. Robíme ho jednak priamo na zdroji, ale aj v ochranných

pásmach, ktorých sme správcom. BVS robí veľmi podrobné monitorovanie podzemných vôd na vlastných zdrojoch, ktoré sa vyhodnocuje a odovzdáva príslušným úradom. Avšak na území, ktoré sa nachádza mimo ochranných pásiem vodárenských zdrojov, je podľa mňa monitorovanie nedostatočné. Realizuje ho SHMÚ, čiastočne Výskumný ústav vodného hospodárstva a čiastočne aj Geologický ústav Dionýza Štúra, čiže tri štátne inštitúcie, ktoré sa navzájom nie celkom koordinujú.

Verejne je dostupná len správa SHMÚ, ktorý každé dva roky vydáva veľmi malú správu, ktorá hodnotí kvalitu podzemných vôd a z nej vyčítame, že jednoznačne nereflektuje na všetky ohrozenia, ktoré sa tam nachádzajú, nie je tam dostatočný rozsah pesticídnych látok, o ktorých jednoznačne vieme, že sa na poľnohospodársky obhospodávaných územiach uplatňujú, pretože poľnohospodári sú povinní hlásiť tieto látky na príslušný úrad.

Štát teda má k dispozícii prehľad o tom, kde sa aké pesticídne látky používajú. A k tomuto by mal byť jednoznačne smerovaný aj monitoring, ktorý sa tam vykonáva – čo sa nedeje. Zároveň vieme, kde sa nachádzajú staré environmentálne zátáže, lebo register environmentálnych zátazí vypracoval geologický ústav, takže by zároveň v oblastiach, kam zasahujú tieto zátáže, mal byť prispôbený aj ich monitoring. (V Bratislavskom kraji je podľa registra 255 environmentálnych zátazí – pozn. rk.) Až potom by sme získali naozaj reálny obraz o tom, aká je kvalita podzemnej vody na Žitnom ostrove.

Napriek tomu sú tu isté ohrozenia, o ktorých sa nedá pochybovať. Pred niekoľkými mesiacmi sa v pitnej vode v šiestich obciach objavil atrazín. Ako je možné, že sa také niečo stalo? Pri kvalitnom monitoringu by sa to zrejme nestalo. (Atrazín je pesticíd, ktorý je na území Európskej únie už dlhší čas zakázaný. Dnes je už známe, že vo vyšších dávkach môže mať negatívne účinky na ľudské zdravie. Krátkodobé vystavenie atrazínu môže viesť napríklad k zníženiu tlaku, dlhodobšie vystavenie má v mnohých prípadoch za následok kardiovaskulárne problémy či svalovú degeneráciu. Zdroj: www.voda-portal.sk)

To je práve problém, že zlyháva manažment monitoringu, pretože – podľa rámcovej smernice o vodách EÚ, ktorú sme implementovali do našich zákonov – napríklad že musia byť zmapované a monitorované environmentálne zátáže, následne musí byť realizovaný štandardný monitoring podzemných vôd, ktorý bude sledovať potvrdené znečisťujúce látky, a potom má byť urobený monitoring podzemných vôd

v rámci ochranného pásma vodárenských zdrojov a až na konci toho je ako kontrolný monitoring pitnej vody priamo na vodovodnom kohútiku. To, že sa atrazín našiel až v pohári spotrebiteľa, je zlyhaním všetkých predchádzajúcich stupňov monitoringu. Ale nie je to celkom tak. V správach SHMÚ už v predchádzajúcich rokoch bola zaznamenaná prítomnosť atrazínu v podzemnej vode Žitného ostrova. Informovanosť o tejto skutočnosti medzi SHMÚ a Úradom verejného zdravotníctva, prevádzkovateľmi vodárenských zdrojov alebo obcami a spotrebiteľmi však nejstvovala. Preto sa informácia o tom, že sa v rámci štátneho monitoringu už predtým našiel atrazín v podzemnej vode, ďalej nedostala.

Skoro sa mi nechce v tejto téme pokračovať. Keď som pozeral tie televízne dokumenty aj vašu debatu s Maňom Hubom v jednej bratislavskej televízii, mal som nejasný pocit, že zdroje pitnej vody pre Bratislavčanov nie sú primárne ohrozené. Za týmto konštatovaním nasleduje trochu cynická otázka – nie je práve toto jedným z dôvodov, prečo sa z ohrozenia zdrojov pitnej vody pod Žitným ostrovom nestala vážna otázka? Lebo nie je ohrozená Bratislava?

Myslím, že máte sčasti pravdu, že jednou z príčin to určite bude. BVS si dlhé roky príliš dobre robila svoju prácu, Bratislavčania doteraz nepocítili, že by nemali dostatok pitnej vody. Zároveň sme všetci boli masírovaní kampaňou na štátnej úrovni, že Slovensko má svoju veľkú zásobárňu pitnej vody pod Žitným ostrovom, a preto sa jeho obyvatelia nemajú čoho báť. Ale v skutočnosti to nie je úplná pravda ani pre Bratislavčanov, lebo aj bratislavské vodárenské zdroje sú ohrozené.

Čo tým myslíte?

Napríklad vodný zdroj Sihot už začína trpieť následkami klimatických zmien a tým, že pre dlhé obdobia sucha je vodnatosť Dunaja taká nízka, že klesá výdatnosť vodného zdroja Sihot natoľko, že už sám nedokáže zabezpečiť ani tú oblasť, ktorú by zabezpečil mal, takže musí byť dotovaná z ostatných vodárenských zdrojov. Aj tie však majú vlastné konkrétne ohrozenia. A ak sa riešeniu týchto ohrození nebudeme jednotlivo a veľmi intenzívne venovať, môžeme jedného dňa dospieť k tomu, že aj Bratislavčania budú cítiť nedostatok pitnej vody.

Zdá sa, že momentálne sú ohrozené zdroje v Pečnianskom lese a vodný zdroj pri Šamoríne. Čo ich ohrozuje a aké môžu byť následky?

Čo sa týka Pečnianskeho lesa, so

znepokojením pozorujeme prebiehajúci súdny spor o vlastníctvo pozemkov, ktoré sa nachádzajú v druhom ochrannom pásme vodného zdroja Pečniansky les. Pretože je to významný vodárenský zdroj a ak by sa na pozemkoch, ktoré teraz patria OZ Človek a strom, o ktorom nevieme prakticky nič, začala napríklad masívna výstavba, vodárenský zdroj sa bude musieť prestať využívať a Bratislava príde o šesťsto litrov pitnej vody za sekundu.

Koľko spotrebujú Bratislavčania za deň?

Priemerná spotreba jedného obyvateľa Bratislavy denne predstavuje 110 litrov, čo za celú Bratislavu znamená takmer 41 miliónov litrov pitnej vody denne.

Ak bude chýbať toto množstvo, je to veľa?

Samozrejme, je to veľa, pretože na to, aby bola Bratislava zásobovaná nepretržite v celom rozsahu, potrebuje v každom momente 87 500 litrov vody každú sekundu. A ak vznikne niekoľko nepredvídateľných udalostí naraz, ktoré tomu bránia, môže sa stať, že plynulé zásobovanie bude ohrozené. Napríklad naraz bude musieť byť odstavená Sihot pre veľkú povodeň alebo veľké sucho, pridáme aj o vodný zdroj Pečniansky les, lebo ochranné pásmo bude zlikvidované...

...a prideme o zdroj v Šamoríne, lebo neuspějete v spore s developermi...

...napríklad, tak nám ostane zdroj v Rusovciach, ktorý má síce kapacitu, aby utiahol aj celú Bratislavu, ale keďže dodávka pitnej vody ide cez most cez Dunaj a ak na tomto moste nastane porucha na potrubí, bude prerušené zásobovanie a už nebudeme mať žiadny iný vodárenský zdroj, ktorý by sme mohli využiť.

Toto boli teda potenciálne ohrozenia Bratislavy. Teraz sa pozrime na potenciálne ohrozenia vodných zdrojov, ktoré pochádzajú z Bratislavy a idú na Žitný ostrov. Spomínam som ich v úvode, napríklad skládka po Dimitrovke, výstavba diaľnice, skládka Vassal Eko, výstavba na mieste zbombardovanej Apolky. Do akej miery je zásobáreň pitnej vody na Žitnom ostrove ohrozená, ak vieme o niekoľkokilometrovom mraku znečistenia blížiacom sa v podzemí? Dá sa tomu nejak zabrániť, robí sa pre to niečo?

Tá rýchlosť, ktorou sa blíži, je tri až päť kilometrov za desať rokov, teda asi meter až meter a pol za deň. Robí sa, ale veľmi málo a je to nedostatočné. Pokiaľ

Alena Trančíková (1962)

Členka dozornej rady Bratislavskej vodárenskej spoločnosti, zvolená zamestnancami BVS. Vyštudovala Slovenskú technickú univerzitu, odbor Vodné stavby a vodné hospodárstvo, špecializácia Zdravotné inžinierstvo. V súčasnosti je vedúcou odborom kvality vôd a environmentálnej politiky BVS.

Vodný zdroj Sihoť už začína trpieť následkami klimatických zmien, v Pečnianskom lese sa vedie súdny spor o vlastníctvo pozemkov.

Golfové ihriská sa veľmi hnoja a napríklad to v Hrubej Borši je v priamom smere prúdenia podzemných vôd k vodárenskému zdroju Jelka.

by išlo o samostatné či jediné ohrozenie, Žitný ostrov by sa s tým vyrovnal. Ale tu máme niekoľko morových rán súčasne a vtedy už vzniká synergický efekt a môže mať fatálne následky pre Žitný ostrov. Tu sa treba per partes zaoberať každým ohrozením a riešiť ho. Všetko sú to diametrálne odlišné problémy, ktoré nakoniec vyúsťia do toho, že voda na Žitnom ostrove nakoniec nebude pitná.

Ako sa taká situácia dá riešiť?

Samozrejme, dá sa to riešiť tým, že sa postavia úpravne vôd a budeme tam, kde sú tie krajiny na Západe, ktoré nemajú podzemné vody a musia upravovať vodu z riek. Takže postavia veľké úpravne vody, kde sa chemickými procesmi odstraňuje znečistenie a voda sa stáva pitnou. Takto upravená pitná voda však nikdy nemá tú kvalitu ani chuť ako naša voda z podzemných zdrojov v prirodzenej podobe, nám takáto voda ani nechutí, ani nám neuhasi smäd.

Prečo sú zdroje podzemnej vody pod Žitným ostrovom také výnimočné? Okrem toho, že sú obrovské...

Sú výnimočné práve svojím unikátnym prírodným filtrom podzemnej vody. To znamená, že voda, ktorá prúdi z Dunaja aj popod Bratislavu, aj cez vodné dielo Gabčíkovo do Žitného ostrova, prechádza cez toto špeciálne a unikátne zloženie štrkov a pieskov a ostatných súčastí, ktoré dokáže dokonale odfiltrovať prirodzené znečistenie, ktoré sa v rieke štandardne nachádza. Samozrejme, už nedokáže odfiltrovať chemické znečistenie, ktoré sa v prírode štandardne nevyskytuje. Čiže tu máme jeden unikátny filter, ale ak si ho „zaprasíme“ chemickými a ropnými látkami a iným umelým znečistením, nadobro si ho zničíme.

Spomínali sme viacero ohrození zdrojov pitnej vody – ako sa im dá brániť, ako sa dáju minimalizovať ich následky a čo sa reálne deje?

Prejdime ich jeden po druhom. Skládky pod Dimitrovkou má už roky projekt kapsulácie, ktorý nie je ideálnym riešením, ale je to aspoň prvý krok k tomu, aby sa zabránilo šíreniu znečistenia zo skládky smerom na Žitný ostrov. Tu však hovoríme len o izolácii znečistenia priamo na mieste. Oblak uniknutého znečistenia, ktorý sa už do Žitného ostrova rozšíril, sa už nijakým spôsobom zlikvidovať nedá. Treba ho tam monitorovať – on sa časom rozriedi a čiastočne rozloží – šírenie tohto znečistenia treba podchytiť. Minimálne už dva roky mala byť začatá táto enkapsulácia, ale zatiaľ sa robí iba dodatočný geologický prieskum. Povedzme, že toto sa aspoň rieši.

Skládka Vassal Eko.

To je obrovská skládka v Podunajských Biskupiciach, na ktorej je jeden milión kubikov komunálneho a iného odpadu, my v podstate ani nevieme, čo všetko tam je navozené. Táto skládka nie je vôbec ošetrená a neviem ani o tom, že by sa plánovalo nejaké riešenie na jej likvidáciu. Treba si uvedomiť, že s každým dažďom sa v skládke rozpúšťajú látky a postupne prenikajú do podzemných vôd. Ak to tam necháme toľko rokov ako skládku pod Dimitrovkou, môžeme si byť istí, že tu máme prinajmenej podobné znečistenie, ktoré sa bude šíriť do tej časti Žitného ostrova, ktorá v súčasnosti ešte nie je zasiahnutá vrakunskou skládkou – prúdy znečistenia by išli popri sebe a neostalo by prakticky žiadne miesto nekontaminované.

Pesticídy využívané pri poľnohospodárskych činnostiach.

Na využívanie pesticídov jestvujú pravidlá, ktoré stanovila EÚ, máme ich implementované, je to tzv. balíček zákonov o pesticídoch. Treba dôsledne kontrolovať ich uplatňovanie a dôsledne vyvodzovať sankcie proti tým, ktorí ich porušujú. To je však to najťažšie.

Táto produkcia zrejme bude pokračovať, nedá sa zakázať a nejde len o poľnohospodársku výrobu, ale aj o golfové ihriská a produkciu trávníkov. Golfové ihriská nemajú na Žitnom ostrove čo robiť. Golfové greeny sa veľmi hnoja, intenzívne chemicky ošetrujú, lebo sa na nich musia aplikovať látky, ktoré sú proti machnatosťi, plesňovitým chorobám, proti burine, insekticídny... Ihriská sú veľmi intenzívne znečisťované miesta, ktoré sú navyše hodne zavláňované, aby trávnik rástol, čiže chemické látky sa rozpustené dostávajú do podzemných vôd. Na tieto látky by mal byť špeciálny monitoring, ktorý bude sledovať, čo všetko do podzemných vôd uniklo. Ten monitoring tam však v tejto chvíli nie je ani na jednom ihrisku. Popri tom golfové ihrisko Hrubá Borša je v priamom smere prúdenia podzemných vôd k vodárenskému zdroju Jelka, ktorý zásobuje veľkú časť Žitného ostrova. Tento zdroj prevádzkuje Západoslovenská vodárenská spoločnosť.

Padá na mňa depka. Výstavba diaľnice D4R7 vrah ohrozuje podzemné vody viacerými spôsobmi.

Výstavba diaľnice má dva negatívne momenty. Po prvé, keďže bola vysúťažovaná zjavne dumpingová cena, zmenil sa celý charakter výstavby a diaľnica, ktorá mala byť pôvodne estakáda na pilieroch, sa zrazu zmenila na násypy. Pôvodný projekt vôbec neriešil násypy, takže potom sa ad hoc hľadali zeminy, štrky a podobne, čo najbližšie k trase diaľnice

D4 a rýchlostnej cesty R7, aby to bolo čo najlacnejšie. Prvým problémom je, že sa hlbili štrkové jamy kdekolvek a veľmi neštandardným spôsobom tak, aby sa obišiel zákon o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, pretože ten hovorí, že pokiaľ je takéto ložisko väčšie ako pol hektára, musí sa posudzovať jeho vplyv na životné prostredie. Zároveň treba povedať, že posudzovanie vplyvov na životné prostredie je jedna vec, ale hydrogeologické posúdenie vplyvu na podzemné vody je iná vec – a tie tiež neboli urobené. Takže toto je jedna z negatívnych vecí, lebo na Žitnom ostrove, žiaľ, si každá vyhlbená jama pýta svoj odpad, takže sú podozrenia, že niektoré boli zrejme zavezené odpadom a nie som si istá, či rekultivácie jam boli monitorované.

Druhá vec je polemika o tom, aká kvalitná je zemina používaná na násypy, lebo časť zeminy, ktorá sa využila na násypy, napríklad pri Moste pri Bratislave, pochádza zo sanácie environmentálnej záťaže Eurovea II, čiže bola vyťažovaná zo základovej jamy po rafinérii Apollo a chemickom závode Chemika. Investor síce preukazuje 20-tisíc vzoriek, ktoré boli zobrazené z telesa a boli údajne zo základovej jamy po rafinérii Apollo a chemickom závode Chemika. Investor síce preukazuje 20-tisíc vzoriek, ktoré boli zobrazené z telesa a boli údajne zo základovej jamy po rafinérii Apollo a chemickom závode Chemika. Investor síce preukazuje 20-tisíc vzoriek, ktoré boli zobrazené z telesa a boli údajne zo základovej jamy po rafinérii Apollo a chemickom závode Chemika.

Kauza vodný zdroj Šamorín, ktorý je zdrojom pitnej vody pre Bratislavu, ale takisto je ohrozený výstavbou v ochrannom pásme. Kde sa tam stala chyba?

Zvyčajne ide o komplex chýb, ktoré neskôr navzájom vyúsťia do katastrofy. Prvá chyba bola v tom, že nebolo vyhlásené ochranné pásmo na plnú kapacitu vodárenského zdroja, čo bola chyba Západoslovenských vodární a kanalizácií v čase výstavby vodárenského zdroja. Druhá chyba bola, že rozhodnutie o ochrannom pásme bolo veľmi laxné a bezzubé, aké v osemdesiatych rokoch bývali. V podstate umožňovalo niektoré aktivity za predpokladu, že bude vypracované hydrogeologické posúdenie o vplyve na podzemné vody. Ale ak v tomto štáte umožníte nejaké aktivity, tak sa vždy uplatnia, aj keď tam boli nejaké obmedzujúce opatrenia, na ktoré sa potom zabúda. Tu dokonca došlo k tomu, že v už vyhlásenom a platnom ochrannom pásme územný plán obce Hamuliakovo, starosta pán Schnobl, umožnil výstavbu 350 rodinných domov, hokejovej haly a ešte nejakých iných stavieb.

Starosta nerešpektoval ochranné pásmo vodárenského zdroja?

Áno, nerešpektoval ho a sekundoval mu pritom Okresný úrad v Senci, ktorý povolil všetky tieto aktivity napriek

tomu, že nebolo urobené hydrogeologické posúdenie tejto výstavby a jej vplyv na podzemné vody. Čo by v žiadnom prípade nemohlo vyjsť pozitívne, lebo podzemná voda prúdi do vodárenského zdroja práve pod celou touto výstavbou, čiže čokoľvek sa v rámci toho územia udeje, akékoľvek znečisťujúce látky sa tam uplatnia, čokoľvek negatívne tam ľudia urobia, skončí po čase v podzemnej vode, ktorá prúdi do vodárenského zdroja. To znamená, že tu pochybil jednak starosta, respektíve stavebný úrad obce Hamuliakovo, plus vtedajší úrad životného prostredia v Senci. Teraz už sme v ďalšom kole, keď sa povolili ďalšie výstavby v rámci územných plánov obce Hamuliakova a mesta Šamorín.

V územných plánoch schválených napriek vodárenským zdrojom?

Áno, teraz sa dostáva do rozporu ochrana verejného záujmu, ktorá je stanovená rozhodnutím o schválení záverečnej správy ministerstvom životného prostredia, so stavebným zákonom. Táto záverečná správa hovorí o tom, že vodárenský zdroj má kapacitu 3300 litrov kvalitnej pitnej vody, ktorá by bola k dispozícii takmer dvom tretinám Slovenska, ktoré budú mať problém s pitnou vodou v budúcnosti, ale za predpokladu, že ochranné pásmo bude funkčné.

Teda že súčasná plánovaná výstavba nebude zasahovať do ochranného pásma.

Tak. Treba si však povedať, že keďže v súčasnosti máme pomerne bezzubý aj stavebný zákon, stavia sa hlava-nehlava. Doteraz na Slovensku nie je známy ani jeden prípad, že by bola odstránená čierna stavba.

Kto môže rozhodnúť tento spor? Tu ide o spor dvoch zákonov.

Tento spor momentálne zamrzol na ministerstve životného prostredia, pretože Okresný úrad Bratislava za asistencie MŽP zrušil rozhodnutie o ochranných pásmach vodného zdroja Šamorín a BVS sa proti tomuto zrušeniu odvolala. Odvolacím orgánom je MŽP, takže v súčasnosti má tento spor na stole minister životného prostredia a sekcia vôd na ministerstve. Keďže MŽP je legislatívny orgán, spor dvoch legislatívnych noriem by asi mala riešiť vláda...

Nemôže to skončiť na súde?

Ten spor podľa mňa napokon skončí na súde.

Medzitým sa však zrejme bude stavať.

Jasné. A kto tie stavby potom odstráni, najmä ak budú v pozadí silné mená? Podľa mňa sa tu hrá o čas.

RÓBERT KOTIAN
FOTO – TASR, ARCHÍV A. T.

CIVILIZÁCIA